

форми державної підтримки (що передбачено ст. 12 Закону України «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації») з їх практичною реалізацією.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ільченко Н.М. Механізми реалізації державної політики у сфері засобів масової інформації (регіональний рівень) : автореф. дис... канд. наук з держ. управління : 25.00.02 / Н.М. Ільченко ; Академія муніципального управління. – К., 2008. – 20 с.
2. Примаков К.Ю. Поняття та ознаки адміністративно-правового регулювання у сфері масової інформації в

Україні / К.Ю. Примаков // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – № 11. – С. 145–150.

3. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. // ВВР України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.

4. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації : Закон України від 23.09.1997 р. // ВВР України. – 1997. – № 49. – Ст. 299.

5. Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів : Закон України від 23.09.1997 р. // ВВР України. – 1997. – № 50. – Ст. 302.

6. Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації : Закон України від 24.12.2015 р. // ВВР України. – 2016. – № 3. – Ст. 34.

7. Чехи поборюють цензуру у муніципальних ЗМІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dw.com/uk/чехи-поборюють-цензуру-у-муніципальних-змі/a-17018403>

УДК 342.951

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВОЄННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Прокопчук І.Т., начальник юридичної служби,
помічник начальника
Головне управління оперативного забезпечення
Збройних сил України

Розглядаються проблеми недосконалості нормативно-правових основ воєнної організації держави. Неврегульованість питання інституалізації сфери безпеки зумовлює необхідність уточнення правових засад, спрямованих на розвиток воєнної організації держави.

Ключові слова: воєнна організація держави, нормативно-правова база, обороноздатність держави.

Рассматриваются проблемы несовершенства нормативно-правовых основ военной организации государства. Неурегулированность вопроса институализации сферы обороны обуславливает необходимость уточнения правовых основ, направленных на развитие военной организации государства.

Ключевые слова: военная организация государства, нормативно-правовая база, обороноспособность государства.

Prokopchuk I.T. AREAS OF IMPROVEMENT MILITARY ORGANIZATION IN MODERN CONDITIONS

The problem of imperfection normative-legal foundations of the Military organization of State. Not finalized the deal of instutualization sphere of protection stipulate the necessity to making more precise legal basis that direct to develop Military organization of state.

Key words: military organization of the state, regulatory framework, state defense.

Постановка проблеми. Подальший успішний розвиток України на основі стратегії європейської інтеграції неможливий без дослідження сучасних напрямів удосконалення та вирішення проблем реформування воєнної організації держави (далі – ВОД). Саме на воєнну організацію покладаються основні функції забезпечення національної безпеки – захист державного суверенітету, територіальної цілісності, конституційного ладу, прав і свобод громадян. Потребують аналізу, дослідження та систематизації шляхи вдосконалення воєнної організації держави.

Таким чином, актуальність теми статті зумовлюється відсутністю упродовж багатьох років практичних кроків із подолання деструктивних тенденцій у цьому секторі, значною мірою успадкованих від радянської системи. Дефіцит ресурсної підтримки реформ у цій царині спричинив феномен, коли неформовані державні органи воєнної організації дер-

жави можуть самі стати джерелом загрози національній безпеці.

Ступінь розробленості проблеми. Питання удосконалення та вирішення проблем реформування воєнної організації держави жваво обговорюються на сторінках періодичних та наукових видань за участю вітчизняних та зарубіжних державних діячів, воєнних експертів, серед яких можна виокремити дослідження В.П. Горбуліна, Б.П. Андресюка, Г.О. Крючкова, О.І. Затинайка, Г.М. Перепелиці, В.С. Картавцева, В.О. Смолянюка, О.В. Бодрука, С.О. Кириченка, Б.А. Кормич, С.М. Нечхаєва, Ю.М. Оборотова, М.П. Орзіха, Б.А. Пережняка, Г.М. Перепелиці, В.Ф. Погорілка, С.В. Прилипка, В.Г. Радецького, А.І. Семенченка, Ю.М. Тодики, В.П. Шкідченка, Дж. Шерра та інших.

Метою статті є визначення правового регулювання, завдань, функціонування та напрямів удосконалення воєнної організації держави у сучасних умовах.

Виходячи з мети статті, поставлено такі завдання:

- проаналізувати призначення, сутність та структуру воєнної організації держави;
- дослідити питання нормативно-правового регулювання воєнної організації держави;
- на підставі аналізу проблемних питань воєнної організації держави виробити рекомендації щодо її удосконалення з урахуванням сучасних умов.

Виклад основного матеріалу. Важливим аспектом становлення України як незалежної держави є створення її Збройних сил, спроможних гарантувати суверенітет, територіальну цілісність країни, забезпечувати надійний захист від воєнних загроз. Беручи до уваги багатовіковий досвід боротьби народу України за свою державність та її становлення на всіх етапах цієї боротьби, саме українські збройні формування відігравали найважливішу роль у цих процесах.

Пріоритетними інтересами України на сучасному етапі з огляду на події, що відбуваються у зовнішній та внутрішній політиці, є забезпечення національної безпеки й оборони як базової умови збереження і розвитку економічних можливостей держави і суспільства.

Конституція України визначає основні політико-правові засади розвитку і реформування Збройних сил України та усієї воєнної організації держави [1]. Після відновлення української державності у 1991 році виникла нагальна необхідність у створенні та вдосконаленні державної структури, на яку б покладалось завдання цільового забезпечення національної безпеки держави [2].

На сучасному етапі у державі відбуваються процеси поглиблення воєнної реформи, сфера оборони піддається реформуванню, однак до цього часу продовжує залишатись такою, що не відповідає сучасним вимогам. Тому перед Україною постає непроста проблема необхідного посилення оборонного сектора, його складників, у тому числі подальшого розвитку значущого складника воєнної реформи – воєнної організації держави, оскільки, як зазначає О.М. Малюта, військово-політичне керівництво окремих країн не тільки не виключає можливості використання збройної сили для реалізації власних інтересів, а й погрожує її застосуванням, суттєво посилюючи свою могутність і воєнний потенціал [3].

Досить багато часу воєнна організація держави становила єдину централізовану військову структуру, складники якої пов'язувалися між собою єдиним керівництвом, системоутворюючими зв'язками, що давало їй змогу ефективно функціонувати в межах, визначених політичним керівництвом держави. Підтвердженням цього може бути хоча б воєнна організація СРСР, до якої входили Радянська Армія, Військово-морський флот, Прикордонні та Внутрішні війська, а також Тил ЗС, штаби і війська цивільної оборони. Тобто всі військові формування організаційно становили єдину воєнну структуру, функціонували і розвивалися за взаємоузгодженою системою.

Оборонна політика у напрямі підготовки та застосування сил, засобів збройної боротьби для досягнення воєнно-політичних цілей

та розвитку воєнної організації держави є за своєю суттю і змістом складовою частиною загальної політики держави. Безсумнівно, як стверджують В.С. Картавцев та О.І. Черноусенко, найголовнішим суб'єктом забезпечення національної безпеки є держава [4], внаслідок чого ВОД має визначатись важливим суб'єктом системи забезпечення національної безпеки й оборони. Саме тому питання визначення структур збройних сил, інших військових формувань, оснащення їх озброєнням та військовою технікою тісно пов'язані з вибором ефективних напрямів, шляхів, способів, послідовності розв'язання визначеної наукової і практичної проблеми, а також прийняттям рішення в інтересах будівництва та розвитку воєнної організації держави. Варто констатувати, що навіть на сучасному складному етапі розвитку держави не приділяється належна увага окремим аспектам реалізації та удосконалення правових основ воєнної організації держави.

Перші роки військового будівництва в Україні ознаменувались прискореним створенням із військових контингентів радянського походження ЗС України та військових формувань інших силових відомств. Цей процес здійснювався без системного підходу з боку державних структур. Так, у 1991-1993 роках крім ЗС України було створено військові формування Служби безпеки і Цивільної оборони України, Національну гвардію. Прикордонні війська, Внутрішні війська МВС України. Це не була єдина структура, всі вони підпорядковувались різним відомствам, які, в свою чергу, могли суб'єктивно трактувати наявність загроз у підконтрольній сфері та нарощувати чисельність і бойовий потенціал власних військових структур.

Тоді ж у законодавстві з'явилося поняття "інші військові формування", а це допускало неконтрольоване створення різних воєнних та воєнізованих формувань, які на відміну від ЗС України, розвивалися не в загальній системі, а незалежно, створюючи свою інфраструктуру [5]. Це призвело до унеможливлення чіткого розмежування їх функцій, з усіма наслідками, що з цього випливають.

Верховна Рада України, намагаючись привести розрізнені структури до "спільного знаменника", ухвалила пакет документів, які частково регламентують та узгоджують їх діяльність, але вжиті заходи виявились запізними. Зокрема, в Концепції (основах державної політики) національної безпеки України 1997 року було зроблено спробу об'єднати всі державні військові формування в єдину структуру – Воєнну організацію держави. Спроба виявилась невдалою – ВОД створено не було. Не вдалося це здійснити й на основі Закону України "Про основи національної безпеки України" 2003 року. Результат був аналогічний: військові формування розвивалися розрізнено, єдиного керівництва не було, функції та завдання воєнної організації держави одержали лише загальне визначення на кшталт "захист національних інтересів України від зовнішніх та внутрішніх загроз".

Визначення повноважень ("Воєнна організація держави забезпечує оборону України,

захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності кордонів; протидіє зовнішнім загрозам воєнного характеру”) обмежує діяльність воєнної організації держави тільки зовнішніми орієнтирами [6]. А як же бути з нейтралізацією внутрішніх воєнних загроз? Наслідок: брак єдиної структури воєнної організації держави, централізованого управління нею, невизначеність функцій і неконкретність у трактуванні повноважень призвели до безсистемності в процесі розбудови її складових та дублювання завдань, що їй належить виконувати. Оскільки воєнна організація держави не є єдиною функціональною системою, то її структурні елементи розвиваються кожен окремо, не мали чіткої взаємодії і взаємозалежності, що не дозволяло оптимально визначити їх субструктуру і кількісний склад, а отже, досягати ефективних результатів діяльності всієї організації.

Якщо звернутися до основ структурно-функціонального аналізу, то стає очевидним: передусім необхідно конкретно сформулювати цільове призначення воєнної організації держави, а виходячи з цього її функції і завдання, структуру і параметри. Адже саме кінцевий результат діяльності визначає конфігурацію системи. Це дасть змогу визначити кількісно-якісний склад компонентів воєнної організації, розмежувати їх функції, організувати взаємодію, а також дозволить, за рахунок саморегуляційного потенціалу, підтримувати оптимальний стан системи й ефективно адаптуватися до змін середовища. В Україні, як вже зазначалося, своєчасно цього зроблено не було. Результат – низка проблем подальшого розвитку, зокрема – і у реформуванні силових структур держави, в тому числі й Збройних Сил України.

Процес адаптації ЗС України та інших військових структур до сучасних вимог був би значно ефективнішим, якби здійснювався в єдиній системі Воєнної організації держави. В цьому випадку, як свідчить досвід передових країн, органи державного управління визначають вимоги до кінцевого результату реформування та задають часові й ресурсні межі його проведення. Тобто, державна підсистема управління ВОД коригує завдання ЗС України та інших військових формувань, згідно з якими встановлюються їх майбутні параметри, співвідношення, а також шляхи досягнення визначених показників функціонування.

Практика реформування силових структур нашої держави нічого цього не враховувала. За свідченнями колишнього міністра оборони О. Кузьмука, за перше десятиріччя “після розпаду Радянського Союзу чисельність МВС України збільшилася втричі, Внутрішні війська – у чотири рази, а СБ України – в шість разів. Тим часом Збройні Сили України було скорочено втричі...” [7].

Хоча ЗС України протягом всього часу свого існування скорочувались, відчувалась тенденція внутрішньої мілітаризації держави за рахунок збільшення чисельності інших військових формувань, простежувалось посилення поліцейських та захисних функцій

владних структур. Недосконалим був і лишається механізм взаємодії ЗС України з іншими силовими структурами та управління ними в контексті діяльності ВОД.

Аналізуючи нормативно-правову базу, що регламентує діяльність ЗС України та інших силових відомств, можна зробити висновок, що структура взаємодії та керівництва ними має ситуативний характер і є вкрай недосконалою. Так, у випадках реакції держави на зовнішні загрози воєнного характеру провідну роль повинні відігравати ЗС України. При цьому армія не лише є основною державною структурою, спроможною реагувати на зовнішні воєнні загрози, а й уособлює керівний орган воєнної організації держави на особливий період.

За умов реакції ВОД на внутрішні загрози загальне керівництво силовими міністерствами та відомствами здійснюється одним із них, визначеним законодавчо як керівний орган у цій ситуації. В такому випадку ЗС України та інші військові формування надають йому необхідну допомогу наявними силами і засобами у вирішенні завдань за призначенням. Але, як свідчить міжнародний досвід, деякі внутрішні загрози можуть трансформуватись і розростатися до вкрай загрозливих розмірів, що обумовлює ймовірність залучення до їх нейтралізації армії як провідного суб’єкта ВОД (наприклад, у випадку протидії тероризму).

Таким чином, виникає потреба створення міжвідомчих комітетів і комісій, що обумовлює залучення додаткових кадрових та фінансових ресурсів, створює нові бюрократичні перепони, призводить до втрати часу й ефективності. На думку Дж. Шерра, міжвідомчі бар’єри є однією з проблемних сфер оборонної реформи в Україні, “які заважають спілкуванню, командній роботі, довірі та розвиткові спільної культури безпеки – по-перше, у самих Збройних Силах, Генеральному штабі й Міністерстві оборони; по-друге, у відомствах Збройних Сил з іншими формуваннями, що відповідають за оборону та безпеку” [8, с. 74].

Отже, механізм керівництва і взаємодії структур воєнної організації держави потребує удосконалення. На нашу думку, цього можна досягти за рахунок централізації управління в структурі ВОД. Якщо виокремити всі інстанції, які здійснюють загальне керівництво функціональними підсистемами ВОД та організацію взаємодії між її складовими в період їх діяльності, то отримаємо такий перелік: Президент України, Прем’єр-міністр України, Кабінет Міністрів України, Міністр оборони України, Голова ДПС України, Голова СБ України, Міністр внутрішніх справ України, Начальник ГШ ЗС України та ін. Перелік цих функціонерів співпадає з персональним складом Ради національної безпеки і оборони України [9, ст.6]. Виходячи з цього, керівником ВОД може бути Президент України (Голова РНБО України, Верховний Головнокомандувач ЗС України), координаційним (робочим) органом – РНБО України, на якому замикатимуться функціональні підсистеми воєнної організації держави з відповідним

керівництвом. Подібної думки дотримується і Дж. Шерр. Він вважає, що одним з напрямів оптимізації оборонної сфери України є “створення ефективної системи координації діяльності силових відомств під керівництвом РНБО” [10].

Розвиваючись розрізнено, без належного узгодження, кожна силова структура має у своєму розпорядженні власні підсистеми забезпечення та військової освіти. Хоча очевидно, що такий підхід неефективний, а з огляду на обмеженість фінансових ресурсів – навіть шкідливий. Варто відзначити, що системи підготовки офіцерських кадрів різних силовими відомствами майже ідентичні. Як засвідчує аналіз, підготовка лейтенанта Сухопутних військ на 80 -90% співпадає з базовою підготовкою лейтенанта ДПС або МВС – різниця лише у специфіці службової діяльності [11, с. 148]. Аналогічна ситуація й з підготовкою фахівців військових формувань оперативного-тактичного (оперативно-стратегічного) рівня. Значно ефективніше й дешевше було б створити єдину для всіх силових структур систему військової освіти, одним із компонентів якої може бути Національний університет оборони України, де навчаються офіцери всіх військових формувань ВОД.

Ще один аспект проблеми – розрізнені системи забезпечення військових формувань. Наглядним прикладом вирішення цієї проблеми могла б стати процедура створення міжвідомчої уніфікованої системи тилового забезпечення силових відомств. За оцінкою експертів, об'єднання всіх окремих тилових систем військових формувань в єдину централізовану службу дозволить щороку заощаджувати державні кошти [12, с. 4].

Подібна ситуація склалася й з медичним забезпеченням силових відомств. Створення єдиної системи військово-медичного забезпечення, яка діє за територіальним принципом, крім економії коштів, створює умови для поліпшення медичного обслуговування військовослужбовців. Коли кожен з них може одержати медичну допомогу в найближчому лікувальному закладі будь-якого силового відомства, а не тільки у своєму [12, с. 4].

Отже, об'єднання однотипних систем забезпечення силових відомств ВОД дозволить не тільки заощаджувати фінанси, а й вдосконалити механізм їх функціонування та взаємодії.

Певна ірраціональність спостерігається й у сфері контррозвідувального забезпечення діяльності військових компонентів воєнної організації держави. Його, відповідно до чинного законодавства, здійснює СБ України [13, ст.5], тоді як в багатьох цивілізованих країнах ця прерогатива належить міноборони. Та й наявність розвідувальних органів в ДПС та СБ України також є нонсенсом: в країнах розвинутої демократії такі структури до складу аналогічних відомств не входять. Служба зовнішньої розвідки, створена на базі Департаменту розвідки СБ України, де-факто виведена зі складу зазначеного відомства, але насправді йому підконтрольна [14, с. 2]. Виходячи з цього, доцільно переглянути реальну кон'юнктуру розвідувальних органів сило-

вих відомств, систематизувати їх діяльність, чітко розмежувати повноваження.

Ще одним важливим напрямом розвитку ВОД є демілітаризація її складових частин. Як справедливо зазначає Г. Коргочков, “демілітаризація повинна охоплювати силові структури не тільки Міністерства оборони й визначатись тільки їх скороченням, цей процес об'ємний та багатограний” [15, с. 23]. Хоча у вирішенні цього питання спостерігається певний прогрес

(з прийняттям пакета відповідних законодавчих актів було започатковано процедуру перетворення окремих структур МВС, ДПС та МНС з військових на невійськові), однак кількість проблем не зменшується.

Зокрема, якщо ДПС, НГ України в перспективі мають стати невійськовими формуваннями та службами, це зовсім не означає, що відпаде потреба у виконанні ними завдань воєнного характеру. Відповідно, ці функції мають бути передані іншій структурі, скоріш за все ЗС України. Об'єктивно це вимагатиме корекції параметрів згаданих організацій та додаткових витрат – і не лише фінансових. При реальному виконанні таких намірів реорганізаційні труднощі обумовлюватимуться різною якістю згаданих структур, несистемними характеристиками їх утворення, функціонування, значною віддаленістю від ЗС України при формальному членстві з ними в єдиній воєнній організації держави. Крім того, законодавство передбачає взаємодію ЗС України з військовими формуваннями, які в недалекому майбутньому перестануть бути такими, а це потребує серйозної корекції чинного законодавства. Виходячи з цього, вважається, що однією з основних проблем розвитку ЗС України (у тому числі набуття ними додаткових функцій) є структурно-функціональна незавершеність ВОД. Інтеграція силових відомств в єдине утворення – ВОД та централізація керівництва ними дозволять оптимізувати їх загальну структуру, ліквідувати дублюючі елементи, мінімізувати ваді механізму взаємодії, скоротити бюджетні витрати і чисельність особового складу, що, зрештою, підвищить ефективність функціонування Воєнної організації України та її складових, зокрема ЗС України.

Іншою важливою особливістю сучасного етапу розвитку ЗС України

є проведення масштабних трансформаційних заходів, визначених керівними документами як процес їх реформування.

Як свідчить досвід, проведення аналогічних змін в будь-якій сфері передбачає, насамперед, з'ясування змісту цієї процедури та визначення її понятійного апарату. Це тим більш важливо, якщо такі зміни відбуваються на державному рівні й безпосередньо впливають на стан національної безпеки країни – як в нашому випадку. Невизначеність у цій сфері може призвести до появи серйозних ускладнень у плануванні і практичній реалізації реформаційних заходів.

Як аргумент на користь такої тези, розглянемо ситуацію початкового етапу трансформації ЗС США у 1996 – 2001 роках. Через те, що не існувало єдиного визначення терміну

“трансформація”, між вищим військовим і цивільним керівництвом держави виникли серйозні протиріччя щодо мети, часових показників та механізмів здійснення процесу. Навіть на відомчому рівні (в міністерстві оборони США) не було узгодженості з цього питання. Це могло звести перетворення до “міжвідомчої риторики” або обмежених та “урізаних” заходів, які могла собі дозволити країна на даний момент. Тому, в якості підсумкового документа з усіх питань реформування американських збройних сил (понятійний апарат, розподіл повноважень, порядок і терміни проведення заходів тощо), міністр оборони Д. Рамсфелд затвердив “Вказівки щодо планування реформування міністерства оборони”, які структурно увійшли до «Вказівок щодо планування оборони» 2004 року [16, с. 2].

Подібна проблема щодо вироблення єдиного розуміння змісту поняття “реформування Збройних Сил України” виникла й у нас. Хоча всіма нормативними актами цей процес визначається як реформування, подекуди трапляються випадки підміни цього поняття.

Виникає логічне запитання: як можна планувати та здійснювати комплексний захід, коли не вироблено єдиного концептуального бачення його сутності? Невизначеність понятійного апарату реформування військової сфери України вже призвела до прикрих наслідків. Зокрема, цей процес протягом 1990-х років політичні й державні діячі України сприймали по-різному, іноді з протилежних позицій. Так, одні вважали головним “скорочення чисельності та озброєння”, інші – “структурні зміни та модернізацію”, а дехто навіть “серйозну загрозу воєнній безпеці України” [15, с. 30]. Такі протиріччя призвели до критичного сприйняття військово-перетворювальних процесів народом України. Та, попри все, понятійний апарат військово-реформаційної сфери й досі не має визначення в жодному нормативному документі. Не внесла ясності в розуміння цієї процедури й Концепція реформування та розвитку ЗС України, яка є складовою одноіменної Державної програми. Її зміст, крім того, що не містить пояснень основних термінів зазначеного процесу, є малодоступним широкому загалу через гриф з обмеженням доступу. Не розібравшись з понятійним апаратом, законодавець допускає процесуальну помилку – недотримання логіки законодавчого оформлення фундаментальних основ реформування ЗС України [17, с. 44–45].

Досвід США дозволяє визначити такий алгоритм дій воєнно-політичного керівництва держави у сфері оборонного планування:

- 1) моніторинг, аналіз і прогнозування воєнних викликів та загроз національній безпеці країни;
- 2) визначення можливостей держави щодо їх нейтралізації;
- 3) корегування основ державної політики у сфері забезпечення національної безпеки;
- 4) формування політичного курсу оборонного будівництва;
- 5) вироблення воєнної стратегії;
- 6) планування та вироблення оперативних концепцій трансформації (реформування) ЗС. [18]

Варто врахувати й те, що виконання військово-реформаційних завдань неможливе без розв’язання нагальних проблем економічного характеру, насамперед – належного фінансування. Зарубіжний досвід свідчить, що на період реалізації заходів, пов’язаних з реформуванням ЗС, неодмінно мають збільшуватися загальні бюджетні видатки на оборону. Фахівці підкреслюють необхідність фінансування витрат на реформу армії переважно із загального фонду державного бюджету, істотно зменшуючи питому вагу видатків спеціального фонду [19, с. 61].

Згідно із Законом “Про оборону України”, фінансування потреб оборонної сфери держави здійснюється винятково через Державний бюджет, обсяги видатків якого мають відповідати реальним потребам оборони та становити не менше 3 % запланованого обсягу ВВП [20]. Слід зазначити, що за час існування ЗС України ця норма не виконувалася жодного разу, а її середній показник за період 1992 – 2014 років становить 1,6 % ВВП. Переважна більшість виділених коштів, понад 85 % – використовувалася для утримання армії. Такий розподіл витрат справедливо називають “бюджетом проїдання”, оскільки він не залишає ресурсів на відновлення боєздатності та розвиток ЗС України.

Отже, хронічне недофінансування запитів оборонної сфери призводило до постійного нагромадження проблем розвитку системи забезпечення воєнної безпеки держави, а також до технічної деградації ЗС України.

Відповідно до Конституції України та Закону України “Про організацію оборонного планування”, бюджетні запити і пропозиції до проекту Державного бюджету на наступний рік (в тому числі й витрати на реформування ЗС) розробляє Міністерство оборони України. Ці пропозиції розглядаються й уточнюються Кабінетом Міністрів, а також враховуються ним при виробленні проекту Закону “Про Державний бюджет України” в структурі оборонного бюджету. Далі проект узгоджує Рада національної безпеки і оборони, після чого подає Президентові пропозиції щодо фінансового забезпечення виконання заходів у зазначеній сфері. Верховна Рада розглядає скорегований проект Закону про Держбюджет, вносить поправки і затверджує його [21]. Іншими словами, розмір фінансового забезпечення тієї чи іншої програми оборонного планування (в нашому випадку – реформування ЗС України) залежить від рішення парламенту.

З іншого боку, якщо держава з тих чи інших причин не може повністю забезпечити поточне фінансування заходів зазначеного проекту, цим же Законом передбачено його корекцію за рахунок внесення змін до короткострокового оборонного планування. Але відразу виникає проблема: Державні програми реформування та розвитку ЗС України через постійний дефіцит фінансування щороку зазнають коректив в бік зниження параметрів реформування. Результат: Державні програми не виконуються.

Спостерігається різке протиріччя: Кабмін погодив зазначену Програму, тобто співставив її фінансові потреби з можливостями

економіки країни й визнав спроможність держави їх задовольнити. Але після цього Верховна Рада своїм рішенням визначила значно менший обсяг фінансового забезпечення заходів реформування ЗС. Тобто, діяльність виконавчої і законодавчої гілок влади в контексті фінансування військової сфери жодним чином не узгоджуються.

Крім того, одночасно з реформуванням ЗС, в Україні здійснюються заходи, пов'язані з трансформацією інших силових відомств, що теж потребує додаткових витрат бюджетних коштів. А оскільки ЗС та інші військові формування розвиваються відособлено, без належного узгодження, то й трансформаційні процеси (відповідно – їх фінансова основа) плануються не узгоджено, без врахування запитів інших складових ВОД, хоча фінансуються з одного бюджету. Це є ще одним аргументом на користь вироблення Державної програми розвитку ВОД, що дозволить уникнути певних проблем як фінансового, так й інших видів забезпечення вищезазначених процесів.

Отже, на сьогодні у фінансуванні запитів оборонної сфери склався комплекс невідповідностей різного характеру та рівня. Основні з них: неузгодженість діяльності законодавчої та виконавчої гілок влади в контексті фінансування оборонної сфери, яка в даному випадку межує з проявами безвідповідальності державних інститутів щодо забезпечення потреб системи забезпечення воєнної безпеки України; незавершеність процедури створення ВОД, що унеможливує вироблення комплексної програми розвитку її складових на синхронній основі.

Розглядаючи еволюцію ЗС України, ми виявили низку нерозв'язаних проблемних питань як методологічного, так і нормативно-правового характеру, які спричинили зародження та розвиток негативних тенденцій і, зрештою, обумовили низькі показники за більшістю напрямів сучасного етапу військового будівництва в Україні.

Серед них основними слід вважати: безсистемний, характер роботи органів державної влади у сфері формування та удосконалення нормативно-правової бази розвитку системи воєнної безпеки держави, зокрема-процесу військового будівництва; неузгодженість діяльності законодавчої і виконавчої гілок влади в контексті всебічного забезпечення сталого розвитку ЗСУ; незадовільний рівень фінансування оборонних потреб держави; структурно-функціональну незавершеність воєнної організації держави.

Вирішення цих проблем дозволить створити передумови якісного підвищення рівня обороноздатності держави, сприятиме утвердженню позитивного іміджу України у світі та прискорить процес її євроатлантичної інтеграції.

Висновки

Розглядаючи історико-правовий досвід формування воєнної організації держави, слід дійти висновку, що в усі часи досвід відіграв потужну рушійну силу в життєдіяльності як окремої людини так і цілої держави. Досвід який набувався з покоління в покоління допо-

магав уникнути попередніх помилок та вдосконалити отримання якісного результату. Тому, історико-правові передумови формування воєнної організації держави є надважливими для вдосконалення існуючої системи, яка покликана для захисту всіх громадян країни. Доречним є твердження, що без минулого не можливе існування майбутнього. Виходячи з цього можна зробити висновок, що без особистої історії нація приречена на поступове асимілювання з іншими народами та втрати спочатку особистої автентичності, а потім і держави загалом.

Проаналізувавши соціальне призначення, структуру та сутність воєнної організації держави ми дійшли до висновку, що це утвердження є надзвичайно важливим для незалежної, самостійної держави. В усі часи, питання про створення, реорганізацію та вдосконалення військових сил були на порядку денному перед кожною державою, вони були і залишаються запорукою незалежності кожного соціально-політичного утворення.

Розглядаючи систему розподілу державних повноважень та створення відповідних органів для їх виконання, ми розуміємо, що для того, щоб воєнна організація була дієвою вона повинна бути гнучкою та якнайбільш ефективною в чіткості, якості та швидкості виконанні поставлених перед нею завдань.

Отже, подальший успішний розвиток Української держави неможливий без вирішення проблем реформування воєнної організації держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. / Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.142; Про внесення змін до Конституції України: Закон України від 08.12.04 № 2222-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 2. – ст. 44.
2. Декларація про державний суверенітет України: Постанова Верховної Ради України від 16 лип. 1990 р. // Правові основи військового будівництва та військово-цивільних відносин: Зб. законодавчих актів з питань національної безпеки і оборони / Ред. рада: Г. К. Крючков (голова), Б. П. Андерсюк, В. П. Горбулін та ін. – К.: Парламент. вид-во, 2005.
3. Малюта О. М. Обороздатність держави. Ні кроку назад // Атлантична панорама. – 2009. – № 2–3. – С. 6–9.
4. Картавцев В. С., Черноусенко О. І. Концептуальні засади і проблеми нормативно-правового регулювання системи національної безпеки України // Політика і час. – 1998. – № 1. – С. 3–9.
5. В. Гречанинов. Проблеми образования Военной организации Украины // Свобода. – 2000. – № 19. – С. 10.
6. Закон України «Про основи національної безпеки України» / від 19.06.2003 № 964-IV
7. О. Кузьмук відзначає загрозу перетворення України на військово-міліцейську державу. – Defens Express News, 12 листопада 2002 р.
8. Дж. Шерр. Погляд з Великої Британії: оборонна реформа в Україні і НАТО. Оборонна політика України: реалії та перспективи: Матеріали міжнародної конференції / Національний інститут проблем міжнародної безпеки. – К.: НІПМБ. – 2004. – 216с.
9. Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України» / від 05.03.1998 № 183/98-ВР
10. Дж. Шерр. Украина и НАТО: реализм сегодня, членство завтра? // Зеркало недели. – 2005. – № 42. – С. 4.
11. Актуальні проблеми військової політології. Частина I. Авт. кол. Требін М. П., Катеринчук Б. А., Папкіян А. Л., Скарженюк В. І. / Вінниця: „Нова Книга”. – 2003. – 204 с.

12. А. Бабакин. Силвые ведомства атакуют Минобороны... // Независимое военное обозрение. – 2005. – № 34. – С. 4.
13. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» / від 20.03.2003 № 638-IV
14. А. Чикал. Украинская система оборонных координат. // Независимое военное обозрение. – № 20. – 2005. – С. 2.
15. Крючков Г. К. Питання законодавчого забезпечення формування і реалізації оборонної політики України. Оборонна політика України: реалії та перспективи: Матеріали міжнародної конференції / Національний інститут проблем міжнародної безпеки. – К.: НІПМБ. – 2004. – С. 23 – 32.
16. А. Медин. К вопросу о “трансформации” вооруженных сил США. // Зарубежное военное обозрение. – 2005. – № 7. – С. 2 – 8.
17. А. Єрмоленко. Проблеми законодавчого врегулювання процесів розвитку Воєнної організації держави // Політичний менеджмент. – 2005. – № 4. – С. 38–49.
18. Национальная военная стратегия США // Зарубежное военное обозрение. – 2011. – № 3. – С. 54–64.
19. Белов. Оборонний огляд та законодавче забезпечення процесу реформування Збройних Сил України. Оборонна політика України: реалії та перспективи: Матеріали міжнародної конференції / Національний інститут проблем міжнародної безпеки. – К.: НІПМБ. – 2004. – С. 55 – 63.
20. Закон України “Про оборону України” від 06.12.1991 № 1932–XII.
21. Конституція України / К.: Парламентське видавництво. – 1997. – 100 с.